

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 66 (1981)
Heft: 17

Artikel: Ils impedi en nossa cuminonza cristiana : intervesta
Autor: Camartin, Florentina / Deragisch, Silvio
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-882246>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 18.10.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Ils impedi en nosa cuminonza cristiana

Intervista da Sora Florentina Camartin
cun Pader Silvio Deragisch da Sedrun a Turitg

Sr.F.: Pader Silvio, Vus essas ella pastoraziun dils impedi el marcau e cantun Turitg. Co resentis Vus il fatg ch'ins ha proclamau igl onn 1981 pigl onn dils impedi?

P.S.: La proclamaziun digl onn dils impedi ha legrau mei. Cert ch'ins astga buca spitgar miraculas d'ina tala proclamaziun, ella renda denton tuttina attents la publicitad alla situaziun da lur concarstgauns impedi. Con impurtont ch'igl ei ch'in pievel vegni sensibilisau per sias minoritads savein nus Romontschs gie fetg bein. Entras in tal onn sefan segir tscheu e leu activitads ch'ei d'avantatg per nos impedi e che vegnessen schiglioc ualvess realisadas, p.ex.:

- Informaziuns ella pressa, radio e televisiun sur dalla situaziun dils mendus.
- Sentupadas da tuttas uisas denter mendus culs ulteriurs carstgauns. Jeu patratgel allas seras da giuventetgna che audan mal cun quels che audan, ni al suentermiezdi nua che dunnas mendusas ein sentupadas cun dunnas buca mendusas.
- Priedis, referats e ductrina che dueien far attents tuts alla situaziun dils mendus.
- Iniziativas per indrezs vid stabiliments publics che lubeschan era als impedi da serender a certas occurrenz.

Il fatg ch'ins ha proclamau uonn igl onn dils impedi para a mi logics suenter ch'ins ha giu proclamau in onn dalla dunna ed in onn digl affon.

Sr.F.: Tgei resun ha quella proclamaziun anflau tier ils pertuccai sezs?

P.S.: Ina part ha speranzas da tuttas sorts.

In'otra part ha plascher d'esser inaga el center.

Ina tiarza part ha neginas speranzas ed ei gia resignada entras las experientschas fatgas tochen dacheu.

Sr.F.: La Baselgia ei s'engaschada gia da vegl enneu pils carstgauns disfavorisai dil destin. Quei engaschi sebase segir sigl exempel da siu fundatur Jesus Kristus. Quils passus digl Evangeli obligheschan la Baselgia, q.v.d. in e mintgin da ses fideivels da s'empatschar tenor forzas da lur concarstgauns impedi?

P.S.: Specialmein dapi Kristus e da tuts temps ei la Baselgia sestentada en vera caritad pils impedi. El decuors dils tschentanners han oravontut ils

uordens religios prestau admirabel agid a biars da lur concarstgauns invalids. La forza leutier han els segir retschiert adina puspei ord il Spért digl Evangeli.

Dils quater Evangelists ha oravontut s. Lucas descret la tenuta da Jesus viers ils impedi. Cun biars exempels da miraclas e benefecis raquenta igl Evangelist miedi cun tgei aviartadad che Jesus accepta l'existenza da mintga carstgaun e co el mitighescha la sort dils stuschai, dils impedi, dils ignorant e dils malsauns. Mo era ils treis ulteriurs Evangelists rapportan talas miraclas ed engaschis caritativs da Jesus. Tier s. Mattiu p.ex. legin nus: «Mei e fagei da saver a Gion quei che vus haveis udiu e viu: Tschocs che vesan; zops che van; leprus che vegnan purificai; suords che audan; morts che levan en veta; paupers che vegnan evangelisai. E beaus ei quel che sescandalisescha buca da mei.» (Mt 11,4-6)

Passus ch'obligheschan la Baselgia, pia nus tuts, da s'engaschar per nos concarstgauns, era pils fleivels ed impedi dat ei biars egl Evangeli. Jeu citeschel mo treis:

«Jeu hai dau in exempel a vus, per che vus fageies era sco jeu hai fatg cun vus.» J 13, 15

«Va e fai era ti il medem.» L 10, 37

«En ver Paid, jeu ditgel a vus: Quei che vus veis fatg per in da quels ils pli pigns denter mes frars haveis vus fatg per mei.» Mt 25, 40

Sr.F.: Sco giuvnals da Cristus duein nus suandar siu exempel. Tgei ei nies duer enviars ils carstgauns mendus?

P.S.: Nossa convivenza cun Cristus pretenda che nus:

1° accepteien nos concarstgauns sco quei ch'els ein, q.v.d. mintgin sto acceptar l'auter sco carstgaun religios («homo religiosus») e mintgin sto seschar acceptar da l'auter sco carstgaun religios. Acceptar in l'auter sco carstgaun religios vul dir: esser pertscharts che mintga carstgaun ei ina creatira cun in'olma immortala che stat en relaziun cun Diu, ina creatira dependenta da siu creatur, sco in affon ei dependents dalla carezia e dil quitau da ses geniturs.

Noss'uniun cun Cristus pretenda vinavon che nus:

2° spindreien nies concarstgaun dallas pitgiras corporalas, spirtalas e religiosas. Mintgin duei sestentar pil salvament da l'auter. Sestentar pil salvament da l'auter vul buca dir: saver midar tut il negativ, nunperfetg e munglus en bien. Quei vegn a restar per nus carstgauns limitau. Spindrar, seigi quei en risguard corporal, spirtal ni religios, vul dir ella pedagogia curativa: porscher al carstgaun impedi cundiziuns optimalas ed instruir el aschia ch'el sa malgrad sias fleivleziass sesentir sco personalitad.

3° pretenda nossa perschasiun cristiana che nus:

instrueschien in l'auter vicendeivlamein.

Las ovas da Cristus dattan perdetga ch'el ha l'intenziun da schar experimantar era ils disfavorisai lur dignitad, lur clamada sco affons da Diu, lur responsablidad e lur duns tut specials. En quei senn han tut las miracclas, interenziuns ed ils priedis da Jesus ina cumponenta educativa, ch'oblighescha mintgin tenor sias habilitads.

Sr.F.: Ei ina pastoraziun el senn religius pussevla e necessaria era tier mendus da spért, p.ex. tier affons ch'ins sa buca scolar?

P.S.: Astg'jeu curreger Vossa damonda: Affons ch'ins sa buca scolar, dat ei buc ella pedagogia curativa. Mintgin, era il pli fleivel carstgaun, ha duns en sesez che dierman. E quels ston vegnir destadai e sviluppai. Nus savein che mintga carstgaun ha il dretg sin *instrucziun adèquata* era en risguard religius. Affons mendus da spért san savens resentir immensa legria da caussas naturalas, p.ex. da fluras. Els san vegnir promovì ch'els san exprimer quella legria tenor lur pussevladads. Cheutras ein els era in laud ed ina glorificaziun dil Segner. Dar laud a Diu ei in dils duers dil carstgaun. Acceptor Diu e sesentir acceptaus da Diu fa ventireivels.

Sr.F.: Ensiara la pastoraziun dils impedi buc era la pastoraziun dils geniturs e fargliuns da quels?

P.S.: Sundel leds che Vus tschenteis quella damonda, pertgei ils geniturs e fargliuns da mendus ein bein en outra maniera, denton ual aschi fetg impedi sco ils mendus. L'entira veta ston els dir adina danovamein «GIE» alla crusch che ha tucchau lur affon e fargliun e cheutras era els. Con savens ston mummas pitir pervia dalla munconza da tact da lur vischins ed aunc adina capeta ei che amicezias van dapart cura che in partenari intervegn che l'auter ha in fargliun mendus. Per quei drovan geniturs e fargliuns speciala capientscha era da nossa vart.

La pastoraziun dils impedi ensiara era la pastoraziun dils educaturs e tgirunzs da quels. Els drovan adina nova motivaziun e quei buca mo dil punct da vesta human anora, mobein era dil pugn da vesta religius e cristian. Perschuadius da quella necessitad hai jeu scolau repetidamein educaturas en pedagogia curativa e teologia ed empruau da sustener ellas en lur lavur.

Sr. F.: Inagada hai jeu udiu ch'enzatgi hagi vuliu consolar in bab d'in affon mendus culs plaid: «Malsauns ed impedi ein ils preferi dil Segner». Il bab che piteva dalla sort d'haver in tal affon ha rispundiu: «Sche ei Niessegner pia in sadist?»

P.S.: La risposta da quei bab ei giustificada e muossa duas caussas:

1° ch'el careza siu affon e ch'el ei in bien bab.

2° che la pretensiun che malsauns ed impedi seigien ils preferi da Niessegner ei ina frasa fallida e prigulusa.

La damonda: «Pertgei malsogna e mendusadad?» sa buca vegnir declarada, quei «pertgei» ei in misteri!

Jeu rispundel sin quel cun gidar ils geniturs ad anflar la megliera via da promoziun per quei affon, e quei sco partenari enviers ils geniturs e lu era enviers il concarstgaun mendus, sil fundament: Quei che jeu sai, sa el forsa buc, e quei che el sa, sai jeu forsa buc. El sa p.ex. forsa esser pli aviarts che jeu enviers Diu, el sa forsa surstar e selegrar dapli che jeu sur da pintgas caussas ed anflar cheutras spontana relaziun cul Scaffider. Jeu fetschel adina puspei per senn che la scolaziun dallas forzas internas-emoziunalas ein d'immensa impurtonza. Sut forzas internas-emoziunalas capeschel jeu: saver selegrar e cumpitir, saver surstar ed engraziar etc. E cheu ein biars carstgauns mendus superiors a nusautri. Il carstgaun impedi obtegn cheutras in sentiment positiv dalla dignitad da sia persuna. E quei cuntenta el e fa segir era honor a Diu.

Sr.F.: A Bremgarten tgiran e scoleschan mias consoras (denter quellas era treis Romontschas) affons mendus, per part grevamein mendus. Leu hai jeu era udiu inagada che ina viseta ha detg resolutamein, suenter ch'ella ha giu viu in affon che saveva strusch semuentar en siu letg, ch'ina veta aschi donnegiada seigi buca da responsar. Il meglier agid che ins porschi a tals affons seigi senza dubi l'eutanasia. Nus essan stadas tut stermentadas.

P.S.: A talas pretensiuns less jeu confruntar la damonda: Ei quella creatira cheu en quei letg in carstgaun ni in animal? Per mei eis el *senza dubi in carstgaun!* Pia vala il condament: Ti astgas buca mazzar!

Mintga carstgaun ha il dretg da viver, il dretg sin tgira, sin promoziun, istruzion e scolaziun.

La confruntaziun cun in tal carstgaun ei per nus cristians ina provocaziun da far dil bien, da gidar e d'esser engrazieivels per nossa sanadad.

Quel che di «gie» all'eutanasia sto rispunder alla suandonta damonda: «Nua vegnan ils cunfins tratgs?» El duei era esser pertscharts: Quei che vala per auters, vala lu era per el. Ei drova forsa mo zacu in accident che renda el invalids. Forsa vegn er'el lu en tur!

Sr.F.: Igl ei segir impurtont che nos concarstgauns invalids seigien integrai en nossa cuminonza da cartents enten Cristus, en nossa Baselgia.

P.S.: Giebein! Integraziun vul buca dir: a mintgin il medem, mobein: a mintgin siu plaz specific.

Las funcziuns dils ins ein differentas da quellas dils auters. Aschia san ils impedi:

- Far attents nus sin la damonda: «Tgei ei igl esser human?»
- Els muossan a nus co els san viver en dependenza senza piarder la fatscha. Quella sort vegnin forsa era nus ad haver cu nus essan vegls, cu nus essan malsaus e magari era en temps da sanadad. Propi independents ei gie negin.
- Co els san viver senza ambiziuns e prestaziuns surfatgas sco biars da nus.
- Fan attents nus sin las valurs internas-emoziunalas gia menziunadas.

Sr.F.: Stuess ins buca era prender en egl ils basegns dils impedi cura ch'ins restaurescha baselgias e loghens da pelegrinadi, sinaquei che era quels savessen ver access senza stuer vegnir purtai sur scalas e savas, e ch'ils suords p.ex. sappien capir quei che vegn urau e perdegau?

P.S.: Jeu enconuschel baselgias che han apparats d'udida pils suords. Mo savens funcziuneschan quels buca cuntenteivlamein. Cun agid dils suords duess ins adina puspei controllar quels apparats e rugalar il disturbi. Leu nua ch'ins ha buca apparats d'udida ston ins cumprar els. Suords che audan era buca cun apparats duessen ver in plaz che lubescha da veser bein il predicatur, sinaquei ch'ei sappien leger ils plaids da sia bucca.

Ins stuess era patertgar vid ils impedi che vegnan en sutgas cun rodas. In'entrada duess lubir ad els igl access senza difficultads e pli gronda dependenza dad auters.

Nus astgein denton buca sepiarder mo ell'organisaziun externa. Bia pli impurtont e necessari ei il contact persunal. Perquei postuleschel jeu in survetsch divin mintga quater tempras, nua che la pleiv seraduna en oraziun cumineivla cun mendus da spért e mendus en sutgas cun rodas, cun tschocs e suords. En quei survetsch divin ston ins s'adattar a tuts parochians, e tier quels s'audan gie era nos carstgauns mendus.

Cun sentupadas enteifer ed era ordeifer la baselgia savessen nus emprendre in da l'auter e nus respectassen in l'auter pli e pli.

Sr.F.: Pader Silvio, qual ei Vies giavisch pils impedi e per ils sauns en quest onn dils impedi?

P.S.: Che impedi e sauns emprendien adina meglier d'acceptar in l'auter ed era da schar acceptar sco persunalidad cumpleina.